

Advies ontwerpdecreet organisatie geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid

Advies op vraag van Hilde Crevits, Vlaams minister
van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Datum van publicatie: 8 januari 2023

Contactpersoon: Veronique Deblon | veronique@noozo.be

Noozo | info@noozo.be | 02 274 00 31 | www.noozo.be

Vooruitgangstraat 323 bus 7, 1030 Brussel

Ondernemingsnr. 0778291475 | RPR Brussel

Inhoud

1. Samenvatting	3
2. Situering	6
3. Toegankelijke zorg en ondersteuning.....	7
3.1 Toegankelijkheid: een gedeelde verantwoordelijkheid	7
Aanbevelingen	8
3.2 Toegankelijkheid op lokaal niveau	9
Aanbevelingen	10
4. Participatie van personen met een handicap	10
Aanbevelingen	11
5. Coördinatie van welzijn en onderwijs.....	12
Aanbevelingen	13
6. Persoonsvolgende financiering	13
Aanbeveling	14
7. Doelregelgeving: nood aan een kader	14
Aanbevelingen	15
8. Begrippenlijst.....	16
9. Eindnoten	18

1. Samenvatting

NOOZO staat positief tegenover het ontwerp van decreet over de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid. Het decreet kwam tot stand via een ruim participatietraject. Een goede uitvoering van het decreet kan een hefboom zijn voor meer inclusie van kinderen en jongeren met een handicap.

Wij zien een aantal sterke punten in het decreet:

- Er zijn hoge ambities voor de toegankelijkheid van zorg en ondersteuning.
- Er is aandacht voor het recht op kansrijk opgroeien van kinderen en jongeren met een specifieke ondersteuningsnood.
- De actoren geven de zorg en ondersteuning vorm in participatie en co-creatie met aanstaande ouders, kinderen, jongeren, hun gezin en hun context. Ze hebben inspraak over hun zorg en ondersteuning.
- Kinderen, jongeren en ouders hebben controle over de eigen zorg en ondersteuning.
- Continuïteit van de zorg en ondersteuning is belangrijk: er zijn geen onderbrekingen door de inzet van een trajectondersteuner en het principe van bijschakelen (= er komt extra of gespecialiseerde ondersteuning op maat wanneer dat nodig is).
- De actoren werken proactief: ze gaan actief op zoek naar ondersteuningsnood en situaties van te weinig bescherming van kinderen, jongeren en gezinnen.
- De actoren werken outreachend: ze gaan zelf naar de kinderen, jongeren en gezinnen.
- Er is binnen de context aandacht voor informele steunfiguren: personen waarbij het kind of de jongere terecht kan en die van betekenis zijn voor de ondersteuningsvraag.
- De organisatie van de zorg en ondersteuning gebeurt vraag- en behoeftegestuurd. De ondersteuningsnood van kinderen,

jongeren en gezinnen is hét vertrekpunt van zorg en ondersteuning.

- Er is aandacht voor de impact van de beleidsmaatregelen, met de bepaling dat het decreet een evaluatie krijgt.

Op een aantal punten wil NOOZO het decreet versterkt zien:

- De realisatie van integrale toegankelijkheid en inclusie door de actoren binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid.
- De rol en verantwoordelijkheid van lokale besturen.
- Het belang van persoonsvolgende financiering voor kinderen en jongeren met een handicap als middel om het recht op inclusie te realiseren.
- De brug met het domein onderwijs en de leersteuncentra.
- Participatie van ervaringsdeskundigen met een handicap binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid.
- Het bepalen van indicatoren bij de doelregelgeving, met inspraak van personen met een handicap.

Daarom doet NOOZO de volgende aanbevelingen:

- ✓ Verzamel op netwerkniveau cijfermateriaal over de toegankelijkheid van de actoren binnen het gezins- en jeugdhulpbeleid. Dit laat toe om ondersteuningsbehoeften te detecteren en om gericht doelstellingen op te stellen om de toegankelijkheid effectief te verbeteren.
- ✓ Leg het initiatief voor het realiseren van integraal toegankelijke zorg- en ondersteuningstrajecten niet enkel bij de actoren. Integrale toegankelijkheid is een gedeelde verantwoordelijkheid van de Vlaamse regering.
- ✓ Voorzie een opleiding over toegankelijkheid voor de actoren uit het gezins- en jeugdhulpbeleid. Betrek hierbij personen met een handicap als ervaringsdeskundige.
- ✓ Werk een wettelijk kader uit voor de realisatie van toegankelijke zorg en ondersteuning op lokaal niveau. Dit

kan door duidelijke normen op te stellen, in samenwerking met het agentschap Inter.

- ✓ Stimuleer en coördineer de integrale toegankelijkheid van zorg en ondersteuning op lokaal niveau.
- ✓ Werk bij de opvolging van lokaal beleid samen met de VVSG.
- ✓ Zorg voor een vlotte toegang tot persoonsvolgende financiering voor jongeren en kinderen met een handicap. Dit is een belangrijk middel om de doelstellingen van het decreet te realiseren.
- ✓ Rolmodellen zijn belangrijk voor kinderen en jongeren met een handicap. Onderzoek of ervaringsdeskundigen een rol kunnen opnemen in de zorg- en ondersteuningstrajecten.
- ✓ Neem culturele gemeenschappen op in de definitie van de informele omgeving van de doelgroep.
- ✓ Betrek structureel de leersteuncentra in het geïntegreerde gezins- en jeugdhulpbeleid. Dit laat toe dat leerondersteuners hun rol als brugfiguur tussen de school, leerling en ouders opnemen.
- ✓ Coördineer het zorg- en ondersteuningstraject en het onderwijstraject. Doe dit samen met het beleidsdomein Onderwijs, vanuit gedeelde verantwoordelijkheid.
- ✓ Bepaal een minimum aantal indicatoren binnen de doelregelgeving. Leg vast dat dit gebeurt met inspraak van personen met een handicap.
- ✓ Formuleer de doelstellingen binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid meetbaar en tijdsgebonden. Doelregelgeving werkt alleen als de gestelde doelstellingen controleerbaar geformuleerd zijn.

2. Situering

Het decreet Preventieve gezinsondersteuning en het decreet Integrale jeugdhulp zijn beide tien jaar oud, en aan een update toe. De evaluatie van deze decreten toonde aan dat de zorg en ondersteuning nog te vaak vanuit aparte hokjes vertrekt en langs elkaar heen gebeurt. Dat ontnemt kansen om samen te werken en maakt de zorg en ondersteuning minder toegankelijk.

De Vlaamse regering wil hier met het nieuwe kaderdecreet een antwoord op bieden. Het nieuwe decreet richt zich op aanstaande ouders, kinderen, jongeren, hun gezin en context. Het vertrekt vanuit twee strategische doelstellingen voor de doelgroep:

- Een positieve, rijke en inclusieve leefomgeving realiseren.
- Toegankelijke, inclusieve, continue, participatieve, effectieve en adequate zorg- en ondersteuningstrajecten realiseren.

Dat vraagt een nieuw kader met:

- De opzet, erkenning en financiering van netwerken.
- De inzet op continuïteit van zorg- en ondersteuningstrajecten. Dit gebeurt door een trajectondersteuner en door het principe van bijschakelen (= er komt extra of gespecialiseerde ondersteuning op maat wanneer dat nodig is).
- Ruimte voor innovatie en sociaal ondernemen.
- Een meer samenhangend systeem voor monitoring, registratie en gegevensuitwisseling.

Het voorontwerp van decreet werd uitgewerkt op basis van de inspiratienota *"Vroeg en Nabij. Naar een geïntegreerd beleid voor kinderen, jongeren en gezinnen binnen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin"*. Dit was het startpunt van "Vroeg en Nabij", een beleidstraject van twee jaar met veel participatie en overleg. Op 17 november 2023 gaf de Vlaamse regering de eerste principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet. Op 1 december 2023 vroeg Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Hilde Crevits, hierover om advies aan NOOZO.

3. Toegankelijke zorg en ondersteuning

Zorg en ondersteuning is vandaag een recht waar niet alle kinderen, jongeren en ouders beroep op kunnen doen. Dat is deels omdat de zorg en ondersteuning onvoldoende toegankelijk is. NOOZO is tevreden dat toegankelijke zorg en ondersteuning een strategische doelstelling is van het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid. Wij vinden het positief dat actoren zich moeten inspannen om:

- de drempels voor de toegang tot zorg en ondersteuning weg te werken.
- hun zorg en ondersteuning beschikbaar, bereikbaar, betaalbaar, bruikbaar, betrouwbaar, bekend en begrijpbaar te maken.

3.1 Toegankelijkheid: een gedeelde verantwoordelijkheid

Het is goed dat de actoren binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdbeleid gewezen worden op het belang van toegankelijkheid. Personen met een handicap botsen vandaag nog op teveel knelpunten om op een goede manier toegang te krijgen tot zorg en ondersteuning. Ze moeten daarbij nog te vaak zelf drempels signaleren en redelijke aanpassingen aanvragen. Een mentaliteitswijziging bij de actoren is een eerste stap om toegankelijke zorg- en ondersteuningstrajecten te realiseren.

We zijn verheugd met de hoge ambities voor de toegankelijkheid van zorg en ondersteuning, maar hebben ook nog bezorgdheden:

- De actoren moeten enkel inspanningen doen om toegankelijkheid te realiseren. Er is geen garantie op resultaten.

- Het realiseren van integrale toegankelijkheid gebeurt op initiatief van de netwerken: zij formuleren doelstellingen op basis van de noden die zij detecteren binnen hun regiogrenzen. Dit gaat zowel over ondersteuningsnoden als over de nood tot onderlinge uitwisseling en de inzet van expertise. Dit betekent echter dat er geen garantie is dat de toegankelijkheid effectief verbetert.
- De actoren zijn volledig verantwoordelijk om toegankelijkheid te realiseren. Wij wijzen op de gedeelde verantwoordelijkheid van de actoren én de Vlaamse regering om integrale toegankelijkheid te realiseren.
- De actoren krijgen geen ondersteuning om de grote omslag naar toegankelijke zorg en ondersteuning te realiseren. Een opleidingsaanbod over toegankelijkheid in deze specifieke context kan helpen om de nodige kennis te verwerven.
- Er is nood aan een toegankelijkheidsbeleid om stapsgewijs de toegankelijkheid van de zorg en ondersteuning te verbeteren.

Met hoge ambities alleen kan dit decreet haar missie en doelstellingen niet realiseren. De ambitie moet ook volgehouden worden. Dat is enkel mogelijk als de Vlaamse regering deze ambities vertaalt naar doelstellingen voor toegankelijke zorg en ondersteuning binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid.

Aanbevelingen

- ✓ Verzamel op netwerkniveau cijfermateriaal over de toegankelijkheid van de actoren binnen het gezins- en jeugdhulpbeleid. Dit laat toe om ondersteuningsbehoeften te detecteren en om gericht doelstellingen op te stellen om de toegankelijkheid effectief en adequaat te verbeteren.
- ✓ Leg het initiatief voor het realiseren van integraal toegankelijke zorg- en ondersteuningstrajecten niet enkel bij

de actoren. Integrale toegankelijkheid is een gedeelde verantwoordelijkheid van de Vlaamse regering.

- ✓ Voorzie een opleiding over toegankelijkheid voor de actoren binnen het gezins- en jeugdhulpbeleid.

3.2 Toegankelijkheid op lokaal niveau

NOOZO is het ermeê eens dat lokale besturen een belangrijke rol spelen in het realiseren van een positieve, rijke en inclusieve leefomgeving voor alle kinderen en jongeren. Wij steunen het idee dat lokale besturen betrokken worden om de doelstellingen van het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid te realiseren. Wij zijn wel bezorgd dat dit gebeurt vanuit hun eigen rol en verantwoordelijkheid, zonder een kader vanuit de Vlaamse regering. Wij wijzen op de gedeelde verantwoordelijkheid voor het realiseren van doelstellingen binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid. De gedeelde verantwoordelijkheid is niet alleen een belangrijk principe voor de actoren, maar ook voor de Vlaamse regering. De doelstellingen kunnen enkel gehaald worden als iedereen 'samen doet wat nodig is' en medeverantwoordelijk is voor de uitvoering, organisatie en evaluatie van de zorg en ondersteuning.

De lokale besturen krijgen veel autonomie. Die grote vrijheid kan leiden tot een versnippering van het beleid. Dit kan op zijn beurt zorgen voor grote verschillen op vlak van toegankelijkheid van zorg en ondersteuning tussen de verschillende regio's. Dat is niet zonder gevolgen voor kinderen en jongeren met een handicap. De lokale besturen die minder inzetten op toegankelijkheid ondergraven het recht op kansrijk opgroeien. Dat kan en mag niet het gevolg zijn van een beleid dat de inclusiekansen net wil verbeteren. Wij pleiten dan ook voor het formuleren van gedeelde doelstellingen op lokaal en Vlaams niveau. Dit moedigt de lokale besturen aan om, vanuit hun kracht en verantwoordelijkheid, mee te werken aan toegankelijke zorg en ondersteuning.

De Vlaamse regering moet een stimulerende en coördinerende rol hebben om toegankelijkheid van zorg en ondersteuning op lokaal niveau te realiseren. Enkel zo kan de Vlaamse regering garanderen dat lokale besturen de doelstellingen van het decreet realiseren. Hiervoor is er nood aan een wettelijk kader dat toegankelijke zorg en ondersteuning op Vlaams niveau verplicht. Dit kader kan gevonden worden in duidelijke normen. Normen die samen met het [agentschap Inter](#), het Vlaams Expertisecentrum Toegankelijkheid, uitgewerkt kunnen worden. NOOZO ziet ook een wakende rol voor de Vlaamse regering om na te gaan of de doelstellingen van het decreet op lokaal niveau behaald worden. Werk bij de opvolging van het lokale beleid samen met de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG).

Aanbevelingen

- ✓ Formuleer op lokaal en Vlaams niveau doelstellingen voor toegankelijke zorg en ondersteuning.
- ✓ Werk een wettelijk kader uit voor de realisatie van toegankelijke zorg en ondersteuning op lokaal niveau. Dit kan door duidelijke normen op te stellen, in samenwerking met het agentschap Inter.
- ✓ Stimuleer en coördineer de integrale toegankelijkheid van zorg en ondersteuning op lokaal niveau.
- ✓ Waak over de realisatie van integrale toegankelijkheid van zorg en ondersteuning op lokaal niveau. Werk samen met de VMSG om het lokaal beleid op te volgen.

4. Participatie van personen met een handicap

NOOZO vindt het positief dat participatie en co-creatie van de doelgroep de rode draad en toetssteen zijn van de zorg en ondersteuning en van het beleid. Wij zien wel nog een aantal

verbeterpunten op vlak van participatie van personen met een handicap binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid. Wij pleiten daarbij voor een actieve rol in de zorg- en ondersteuningstrajecten.

Personen met een handicap hebben kennis en inzicht in de verschillende handicapspecifieke ondersteuningsnoden. Deze expertise stelt hen in staat om ondersteuningsnoden vroeg te detecteren, en om passende en effectieve zorg en ondersteuning te bieden. Een actieve rol in de zorg en ondersteuning van kinderen en jongeren met een handicap kan bovendien een meerwaarde zijn: als rolmodel zijn zij hét voorbeeld van inclusie.

Het decreet erkent dat kinderen en jongeren met een handicap specifieke ondersteuningsnoden hebben en wil hier een passend antwoord op geven. Dit gebeurt met aandacht voor steunfiguren in de informele omgeving (een leerkracht, sportcoach, kennissen,...). NOOZO vindt dit positief. Tegelijk zien wij nog een verbeterpunt voor dove en slechthorende kinderen en jongeren. Zo kunnen dove kinderen en jongeren in de dovengemeenschap steunfiguren vinden die betekenisvol zijn voor hun ondersteuningsvraag. Het decreet vernoemt echter enkel buurt- en geloofsgemeenschappen. Wij zien dit graag aangevuld met culturele gemeenschappen.

Aanbevelingen

- ✓ Rolmodellen zijn belangrijk voor kinderen en jongeren met een handicap. Onderzoek of ervaringsdeskundigen een rol kunnen opnemen in de zorg- en ondersteuningstrajecten van kinderen en jongeren met een handicap.
- ✓ Neem culturele gemeenschappen op in de definitie van de informele omgeving van de doelgroep.

5. Coördinatie van welzijn en onderwijs

NOOZO waardeert de inspanningen om de link te maken met partners buiten het beleidsdomein Welzijn. Voor het onderwijs wordt dit hoofdzakelijk ingevuld via een mogelijke samenwerking met de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), vanuit hun draaischijffunctie.

Zelf zien we nog een mogelijkheid via samenwerking met de leersteuncentra. Die samenwerking wordt al mogelijk gemaakt in het decreet, maar is te vrijblijvend. Leerondersteuners zouden een brugfiguur moeten zijn tussen school, leerling en ouders. Zij zijn cruciaal om een inclusief onderwijstraject te laten slagen. Wij pleiten er dan ook voor om de leersteuncentra op dezelfde manier als de CLB's te betrekken.

Het is ook zinvol om te onderzoeken of de coördinatie van het onderwijstraject beter kan aansluiten op de coördinatie van het zorg- en ondersteuningstraject. Ten eerste sluit de coördinatie van het onderwijstraject naadloos aan bij de organisatie van het zorg- en ondersteuningstraject. Ten tweede is er een sterke overeenkomst tussen de taken van een trajectondersteuner en van een leerondersteuner. Daarnaast blijkt het belang van samenwerking tussen de beleidsdomeinen Welzijn en Onderwijs ook uit artikel 24 van het VN-verdrag handicap¹. Kinderen en jongeren met een handicap moeten de kans krijgen om vaardigheden te verwerven om gelijkwaardig deel te nemen aan de samenleving en om hun rechten te garanderen en te versterken. De Verdragsstaten moeten daarvoor passende maatregelen nemen.

Een doorgedreven samenwerking met het beleidsdomein Onderwijs is daarbij noodzakelijk. De beleidsdomeinen Onderwijs en Welzijn hebben de gedeelde doelstelling en verantwoordelijkheid om kinderen en jongeren kansrijk te laten opgroeien. Dit vereist coördinatie van beide trajecten. Wij verwachten dan ook dat het beleidsdomein Onderwijs de nodige inspanningen doet om het onderwijstraject meer en beter af te stemmen op het zorg- en ondersteuningstraject.

Aanbevelingen

- ✓ Betrek structureel de leersteuncentra in het geïntegreerde gezins- en jeugdhulpbeleid. Dit laat toe dat leerondersteuners hun rol als brugfiguur tussen de school, leerling en ouders kunnen opnemen.
- ✓ Coördineer het zorg- en ondersteuningstraject en het onderwijstraject. Doe dit samen met het beleidsdomein Onderwijs, vanuit de gedeelde verantwoordelijkheid.

6. Persoonsvolgende financiering

Persoonsvolgende financiering kan een hefboom voor inclusie zijn. Het geldt als één van de middelen om kinderen en jongeren met een handicap kansrijk te laten opgroeien in de samenleving. Persoonsvolgende financiering kan helpen om in de leefomgeving tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoeften van kinderen en jongeren met een handicap, en van hun gezin en context. Wij verwijzen hierbij naar het VN-Verdrag handicap, dat in artikel 19ⁱⁱ expliciet het recht op persoonlijke assistentie vermeldt.

Een vlotte toegang tot persoonsvolgende financiering is dus een belangrijk middel om de doelstellingen van het decreet te realiseren, zowel op strategisch als operationeel niveau. NOOZO vindt dat een sterke inzet op persoonsvolgende financiering niet mag ontbreken in het decreet. Het decreet geeft daar al aanknopingspunten voor in de principes en doelstellingen.

Bijvoorbeeld: de inzet op een proportioneel universele benadering, outreachend werken en het principe van bijschakelen. Het decreet vermeldt dat ondersteuning moet passen bij de ondersteuningsbehoefte van jongeren en dient om hun rechten te helpen realiseren. Daarbij verduidelijkt de memorie van toelichting dat de ondersteuning materieel of financieel kan zijnⁱⁱⁱ.

Aanbeveling

- ✓ Zet in op een vlotte toegang tot persoonsvolgende financiering voor jongeren en kinderen met een handicap. Dit is een belangrijk middel om de doelstellingen van het decreet te realiseren.

7. Doelregelgeving: nood aan een kader

Doelregelgeving legt enkel de te bereiken doelstellingen vast. Dit geeft een grote handelingsvrijheid in de manier van werken voor de actoren: het 'hoe' en 'wanneer' zijn vrij in te vullen. Deze vrijheid doet recht aan de deskundigheid van de actoren en laat toe om beter aan te sluiten bij de eigen processen.

Doelregelgeving kan ook de regeldruk verminderen, wat innovatie stimuleert. Het is dus een interessant beleidsinstrument. Er zijn echter ook aandachtspunten. Zo legt doelregelgeving meer verantwoordelijkheid bij de actoren. Het vraagt een zekere deskundigheid van de actoren om daar passend mee om te gaan. Doelregelgeving is ook minder dwingend en geeft vaak enkel een maximaal te behalen resultaat aan. Er is geen aanduiding van een minimaal te behalen doelstelling en resultaat. Dit geeft weinig garantie dat de gestelde doelstellingen en resultaten behaald zullen worden.

NOOZO vindt twee aspecten belangrijk bij doelregelgeving:

- Het vastleggen van een minimum aantal indicatoren. Een indicator legt voor de actoren vast welke concrete doelstellingen zij minstens moeten behalen.

- Inspraak voor personen met een handicap bij de bepaling van deze indicatoren.

Wij pleiten er ook voor om meetbare en tijdsgebonden doelstellingen te formuleren. Dit geeft meer garantie dat de beoogde doelstellingen worden behaald.

Aanbevelingen

- ✓ Bepaal een minimum aantal indicatoren binnen de doelregelgeving. Leg vast dat dit gebeurt met inspraak van personen met een handicap.
- ✓ Formuleer de doelstellingen binnen het geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid meetbaar en tijdsgebonden. Doelregelgeving werkt alleen als de gestelde doelstellingen controleerbaar geformuleerd zijn.

8. Begrippenlijst

Actor: elke persoon, organisatie of voorziening die zorg of ondersteuning organiseert of aanbiedt voor aanstaande ouders, kinderen, jongeren, hun gezin en context.

Bijschakelen: de extra inzet van bestaande zorg en ondersteuning of het inschakelen van aanvullende of bijkomende expertise. Deze zorg en ondersteuning kan ook terug- en afgeschakeld worden.

Context: het sociaal netwerk rond het kind of de jongere en zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken. Dit kunnen ook steunfiguren zijn: mensen bij wie het kind of de jongere terecht kan. Bijvoorbeeld familie, (minderjarige) vrienden, een jeugdwerker en sportcoach.

Continuïteit: er is garantie van zorg en ondersteuning. De zorg en ondersteuning stopt niet plots. Dit gaat zowel over de hulpverlening zelf, het delen van informatie en relationeel.

Memorie van toelichting: de uitleg bij een wetsvoorstel. Hierin kan je de bedoeling van een wet en uitleg over de inhoud terugvinden.

Persoonlijke assistentiebudget (PAB): een budget van het VAPH voor kinderen of jongeren met een handicap om thuis of op school assistentie te organiseren en te financieren.

Preventie: alles wat je kan doen om problemen te voorkomen en je gezondheid en welzijn te beschermen, behouden of verbeteren.

Proportioneel universalisme: een aanpak voor iedereen, met aandacht voor wie specifieke noden heeft. In het gezins- en jeugdhulpbeleid betekent dit zorg en ondersteuning voor alle gezinnen, die tegelijk op maat is van kinderen, jongeren en ouders met specifieke ondersteuningsnoden.

Specifieke ondersteuningsnood: kinderen en jongeren die extra ondersteuning nodig hebben om op te groeien. Dit gaat bijvoorbeeld om kinderen en jongeren met een handicap of kinderen en jongeren die opgroeien in een kwetsbare situatie zoals armoede.

9. Eindnoten

ⁱ **VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.**

Artikel 24 'Onderwijs': De Staten die Partij zijn erkennen het recht van personen met een handicap op onderwijs. Teneinde dit recht zonder discriminatie en op basis van gelijke kansen te verwezenlijken, waarborgen Staten die Partij zijn een inclusief onderwijssysteem op alle niveaus en voorzieningen voor een leven lang leren en wel met de volgende doelen:

a. de volledige ontwikkeling van het menselijk potentieel en het gevoel van waardigheid en eigenwaarde en de versterking van de eerbiediging van mensenrechten, fundamentele vrijheden en de menselijke diversiteit;

b. de optimale ontwikkeling door personen met een handicap van hun persoonlijkheid, talenten en creativiteit, alsmede hun mentale en fysieke mogelijkheden, naar staat van vermogen;

c. het in staat stellen van personen met een handicap om daadwerkelijk te participeren in een vrije maatschappij.

ⁱⁱ **VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Artikel**

19 'Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij': De Staten die Partij zijn bij dit Verdrag erkennen het recht van alle personen met een handicap om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden als anderen en nemen doeltreffende en passende maatregelen om het personen met een handicap gemakkelijker te maken dit recht ten volle uit te oefenen en volledig deel uit te maken van, en te participeren in de maatschappij, onder meer door te waarborgen dat: (...)

b. personen met een handicap toegang hebben tot een reeks van thuis, residentiële en andere maatschappijondersteunende diensten, waaronder persoonlijke assistentie, noodzakelijk om het wonen en de opname in de maatschappij te ondersteunen en isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen;

ⁱⁱⁱ **Memorie van toelichting over de organisatie van een geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid**, pagina 11.